

TEHNOLOGIA DEZVOLTĂRII POTENȚIALULUI CREATIV AL ELEVILOR LA DISCIPLINA LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Zorina GHILEȚCHI

Colegiul Național de Comerț

The article is related to one of the most important and most actual problems of the formative education - the development of the creative potential of high school students in the process of teaching the Romanian language and literature.

It recommends a system of actions to the teacher whose goal is to increase the productivity of the creative potential of high school students. The experiment carried out validated the efficiency of the applied technology in the teaching process (studying the Romanian language and literature in upper school).

The technology of the creative potential of the high school students contains all the necessary components for its theoretical and practical use.

Motivație

Se pare că omul timpurilor noastre e atât de preocupat de ideea de rentabilitate a vieții sale concrete, încât uită adesea sensul investițiilor care îl pot păstra demn de condiția umană. Este nevoie mereu să i se amintească faptul că gradul de civilizație a unei epoci se măsoară printr-o sumă de valori morale și spirituale. Indubitabil, școala are sarcina să-i atragă atenția elevului și să-i pregătească permeabilitatea la idei emoționante și înălțătoare, la decodificarea perceptului de frumos, la explorarea *in extenso* și *in intenso* a noțiunii de cultură cu toate subaspectele sale atât teoretice, cât și factologice.

Conceptul pedagogic de cultură include interferența mai multor domenii. Aici se subinclude: cunoștințele artistice, tehnologice, lingvistice, filozofice, istorice, literare etc., validate pe parcursul activității cognitiv-formative. Astfel valorile culturale constituie acele resurse pedagogice care participă la formarea și dezvoltarea permanentă a personalității: atât în mediul școlar, cât și extrașcolar.

E de menționat, în același context, că școala de astăzi tinde să eficientizeze procesul de asimilare a cunoștințelor. Reușita asimilării are corespondență logică cu reușita aplicabilității ei. Accentul în cazul dat se face pe efectul de reversibilitate a celor învățate.

La obiectul de literatură română în clasa a XI-a, conform curriculumului, se studiază curente literare. Ar fi judicios în acest sens să utilizăm așa-zisa teorie „*asimilare prin aplicabilitate*” și viceversa.

Nu avem pretenția de a cuprinde aria vastă a metodicii de predare a cunoștințelor noi la o lecție de literatură română. Ne-am propus doar să observăm posibilitățile de învățare a unor unități de conținut. Astfel, fiind ghidați de două motive: primul – facilitarea comprehensibilității, precum și al doilea – extinderea ariei culturale a elevilor, am urmărit influența și confluența ariei literare și a celei picturale.

În cazul nostru, poezia și pictura nu se vor condiționa, ele își vor stabili suprafețele continue.

Este știut că literatura română și pictura au adesea aceleași efecte. Culoarea poate exploda cu intensitatea unui cuvânt. Cuvântul realizează imaginea unei culori. Ele au calitatea, puterea de a reproduce și de a evoca senzații similare. Putem vorbi, așadar, de „*pictura poeziei și poezia picturii*”. Doar în asemenea tandem (alăturarea poate fi extinsă) putem cunoaște, după noi, eficient și creativ profilul artistic al anumitelor epoci.

Astfel, în decursul demersului pedagogic, am reușit să observăm că pe lângă randamentul emoțional, acest gen de lecții realizează o eficiență însușire a unui material care, prin tradiție, pare neatractiv. În speranța că demersul pedagogic propus va reuși să depășească aceste „dificultăți” ale procesului didactic, vom urmări posibilități (tehnologii) de escaladare a acestora.

Mai cu seamă că este demonstrat: tehnicile de instruire auditive bazate doar pe ceea ce aude elevul asigură însușirea a 20% din materialul propus învățării. Tehnicile vizuale, bazate doar pe ceea ce elevul vede, asigură însușirea a 30% din material. Doar tehnicile audiovizuale în același timp asigură o însușire de 65% din materialul propus.

Praxis pedagogic

Bunăoară, pentru unitatea de conținut „*Imitația literaturii antice. Umanismul. Renașterea. Caracteristici și reprezentanți*” (clasa a XI-a), se vor propune următoarele repere:

1. Umanismul. Începuturile. Coordonatele axiologice ale umanismului.
2. Reprezentanții culturii umaniste: segmentul „Pictura sec. XIV-XVI”.
3. Caracteristicile umanismului.

Fiecare dintre aceste secțiuni tematice urmărește obiectivul său. Implicarea anumitelor eforturi afectiv-intelective din partea elevului pregătește și asigură succesul realizării obiectivului final: să-și sporească competența de amator cultivat al artei (în general) prin formarea unor abilități vizual-senzorial-intelective.

Așadar, **obiectivele operaționale** sunt:

OO1 să demonstreze, prin gradul de implicare, nivelul de comprehensibilitate a conținutului tematic;

OO2 să aplice noile cunoștințe la elaborarea ariei lexicale a profilului artistic al umanismului;

OO3 să omogenizeze experiența de receptor al artei frumosului cu identificarea unor judecăți finale valorice;

OO4 să „traducă” materialul cognitiv din perspectiva formatului inductiv-deductiv și viceversa.

Finalmente, scopul a fost să ilustrăm posibilități de utilizare a modelelor picturale la obiectul de literatură română.

Lucru cert este, consemnat de practica realizării, că asemenea lecții creează posibilitatea dobândirii unor virtuți estetice, care fiind conjugate cu cele intelectuale, vor permite realizarea unor judecăți creative. Urmărind algoritmul tematic, profesorul, după ce va relata despre condițiile istorice ale apariției umanismului, va fixa (colaborând cu elevii) aria lexicală ce determină profilul artistic al acestei epoci.

Astfel la tablă vor fi scrise cuvinte, îmbinări de cuvinte de tipul:

Rațiune

Spațiu deschis

Perspectivă

Lumină

Mișcare

Spargerea șabloanelor

Năzuința spre „în afară”

Dorința de cunoaștere, autocunoaștere, atotcunoaștere

Spirit nou, critic

Tendența către surse „ad fontes”

Sentimentul propriei demnități

Spirit științific

Erudiție

Individualitate

Conștiința unicității sale

Trupul și sufletul – o unitate

Virtutea

Descoperirea omului ca centru al universului

Cultul perfecțiunii

Respectul trupului omenesc – consecință a descoperirii frumosului și a respectului

pentru om

Antidogmă, gândire nonscolastică

Ca urmare, elevii într-o formulă de sinteză vor conceptualiza umanismul, din perspectiva unor repere-cheie. În același timp, profesorul va accentua că oamenii Renașterii păreau a crede posibilă atotcunoașterea. Adesea, ei sperau să-și satisfacă dorința de a depăși vechile orizonturi prin noi experiențe. Tocmai de aceea geniul artistic al Renașterii se desfășoară în această epocă în chip neobișnuit: *universalitatea preocupărilor, titanismul activității, erudiția înaltă* – iată trăsăturile specifice ale oamenilor de cultură din această epocă.

Unul dintre reprezentanții marcanți ai acestei culturi, remarcabil prin multilateralitatea direcțiilor cercetării, prin înțelegerea evenimentelor surprinzătoare și stabilirea legăturilor dintre atâtea fapte diverse, este Leonardo da Vinci (1452-1519). Ghidați de cuvintele artistului „Pictura nu este totuși o operă pasivă asemănătoare oglindirii. Ca și rațiunea, ea are puterea de a da la o parte „vălul” înapoia căruia se află adevărata existență spirituală”, profesorul îi va îndemna pe elevi prin experiența observației să studieze tabloul pictorului „Doamna cu hermina” (reproducția se anexează la sfârșit).

Prin remarcă, ținem să aducem aminte că, după Kant, frumosul nu este o calitate a lucrului în sine, ci depinde de cugetarea subiectului. Așadar, inițierea artistică a elevului va avea un suport inițiativ (ghidaj intelectual). Acest suport fixează următoarele momente:

1. Sursele luminii. Volumul ei. Cantitatea ei.
2. Poziționarea figurilor animate/inanimate în compoziție.
3. Dinamica compoziției. Termenii de referință ai dinamicii.
4. Caracteristica figurilor ce alcătuiesc compoziția.
5. Paleta culorilor.
6. Tematica. Modurile de exprimare a ei.

Astfel, elevii se vor angaja la stabilirea unor observații de valoare, de tipul:

- Lumina este una artificială, cu o cădere masivă asupra obiectului poziționat în centrul compoziției.
- Este o senzație de mișcare. Termenul de referință al dinamicii este răsucirea în direcția opusă, nenaturală, a capului și a corpului. Mai mult decât atât, hermina reia mișcarea tinerei femei.
- Fața este clară în prezentare, urmărind sugestia unei priviri în perspectivă, deschisă pentru cunoaștere.
- Ținuta doamnei sugerează sentimentul de demnitate, unicitate, precum și unitate dintre trup și suflet.

Profesorul va remarca neapărat simbolul herminei, completând cu alte date studiul acestui tablou.

Observațiile vor fi înregistrate de către elevi în caiete, identificând, în același timp, corespondențele lor din aria lexicală pentru umanism. În cele din urmă, profesorul va îndemna pe elevi să-l ajute la formularea caracteristicilor umanismului, la nivelul culturii universale, conform experienței vizualizate.

Lumina este una artificială, cu o cădere masivă asupra obiectului poziționat în centrul compoziției.	1. Se opune dogmatismului și fanatismului medieval. 2. Cultivă sentimentul de admirație față de Antichitate.
Este o senzație de mișcare. Termenul de referință al dinamicii este răsucirea în direcția opusă, nenaturală, a capului și a corpului. Mai mult decât atât, hermina reia mișcarea tinerei femei.	1. Se preocupă de armonia dintre om și natură. 2. Încrederea în rațiunea umană, în valoarea omului.
Fața este clară în prezentare, urmărind sugestia unei priviri în perspectivă, deschisă pentru cunoaștere.	Promovează ideea că rațiunea și conștiința sunt supremele însușiri ale omului.
Ținuta doamnei sugerează sentimentul de demnitate, unicitate, precum și unitate dintre trup și suflet.	Pune accent pe libertatea, perfectibilitatea și demnitatea ființei umane.

Avem certitudinea că formatul creativ al acestei lecții va contribui și la completarea cunoștințelor elevilor la aspectul pictură, cultură.

După cum am menționat, literatura poate realiza conexiune cu oricare alt gen de artă în proiectarea profilului artistic al unei epoci. În cele ce urmează, vom propune un demers pedagogic pentru unitatea de conținut „Clasicismul”. În acest caz, vom apela la arta arhitecturală.

Propunem elevilor imaginea Castelului Versailles. Îndemnăm elevii să determine stilul arhitectonic al acestuia. Din perspectiva observației vizuale, elevii au remarcat: Castelul Versailles are un ritm uniform de proiectare arhitectonică. Domină orizontalitatea și simetria. Este un ansamblu riguros, de simplitate regală, bazat pe măsură, claritate, armonie, ordine.

Profesorul va accentua că este modelul clasicismului francez, construit în secolul al XVII-lea. În același timp, este indicat ca profesorul să facă o incursiune în istoria construcției acestui fastuos castel. Se va menționa, de exemplu, că după primele victorii militare, Ludovic al XIV-lea transformă Versailles într-o adevărată reședință începând din 1668.

După ce elevii vor remarca decorația arhitecturală, profesorul îi va motiva să schițeze aria lexicală ce proiectează stilul artei de la Versailles.

<i>Impozanță</i>	<i>Echilibru</i>	<i>Sobrietate</i>	<i>Perfecțiune</i>	<i>Simetrie</i>
<i>Claritudine</i>	<i>Măsură</i>	<i>Armonie</i>	<i>Nimic în plus</i>	<i>Regulă</i>

Prezența acestui model desăvârșit al *Clasicismului* îi va stimula pe elevi să realizeze o conexiune emotiv-intelectivă dintre opera de referință și doctrina estetică a acestui curent. Transferul în literatură din arhitectură creează impresia unei unicități culturale, a unei corespondențe estetice.

Așadar, elevul este impus să conștientizeze că arta este un produs pluriaspectual cu aceleași coordonate estetice, axiologice. Conform experienței vizualizate, elevii vor conjuga efortul senzorial acumulat cu raționamentul – luate împreună căile de succes în asimilarea materialului.

Eficiența comunicării pedagogice impune validarea calității demersului pedagogic din perspectiva comportamentului său creativ. Prin urmare, creativitatea devine o cerință inerentă a unei lecții contemporane, explorând un bagaj informațional cu o aplicabilitate vastă.

Leonardo da Vinci. Doamna cu hermina (reproducție)

Bibliografie:

1. Gîrboveanu M., Negrescu V. Nicola, G. Stimularea creativității elevilor în procesul de învățământ. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981.
2. Ailincăi Cornel. Introducere în gramatica limbajului vizual. - Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1982.
3. Ghițescu Gheorghe. Leonardo da Vinci și civilizația imaginii. - București: Editura Albatros, 1986.

Prezentat la 13.03.2007